

<sida1>

Öfver Torne och [<Hapa> överstrykta tecken] Pajala d. 1 September 59

Högtärade Broder!

Då jag nu har liten ledighet, skyndar Jag att betyga min förbindligaste tacksägelse för Ärade och kärkomna Skrifvelsen af den 8de sistledne Augusti. Som jag ofta är plågad af distraktion, händer stundom, att Miss skrifning äger rum, i synnerhet då brådska är å färde, så att jag icke får tid, att Corrigera mitt eget slarf. Jag får således förklara mitt sista bref, och bestyrka, Upgiften, att Målet rörande de 3 qvinnorna, som pingst Helgen 1858, haft andeliga rörelser i Carl Gustaf Kyrka, förevar vid Härads Rätten i Haparanda uti October samma år, hvarvid Domaren infordrade Provincial Läkarens omdöme angående de anklagade qvinnornas sinnes tillstånd. Sedan Läkaren, som är fientligt stämd emot de väckta, Uti sitt Läkare betyg inblandat "Prosten Læstadius" och andra till Målet icke hörande Personer, och derjämte tagit på sin Ed att "Pigan Greta Cajsa Hurulin om hösten 1858 fallit sin husbonde Johan Mårdberg om halsen och kysst honom". Hvad hade detta för sammanhang med samma pigas rörelse om Pingsthelgen 1858? Jo! Hennes och andra väckta quinnors rörelser aro [äro] icke af så ren andelig Natur, som de föregifvas vara. Sum[-]man af Läkarens omdöme var, att dessa rörelser äro sjelfgjorda, att de anklagade således äro underkastade ansvar. Emedan Läkaren hade inblandat så många främmande Personer och Ämnen i sitt Betyg, beslöt Domaren att, hänskjuta saken till Sundhets Collegii omdöme då målet andra gången förevar vid Härads Rätten i Maj 1859 i Haparanda. Några af de väckta hafva förskaffat sig afskrift af detta Läkare betyg, genom Domaren i orten. Jag har anmodat Magister Carl Henrik Bergman i Stockholm (en Son af Grosshandl. Bergman Olsson) att försöka få in detta markvärdiga [märkvärdiga] Document i Tidn. Väktaren. Men Jag vet icke ännu, om det lyckats honom, emedan Redactionen visserligen tar in i sina spalter hvarjehanda andeliga Ämnen, men torde dock hafva en viss försyn i detta fall. Till Uplysning må jag nämna att förenämnda Johan Mårdberg, håller Religiösa sam-<sida2> mankomster i Carl Gustafs Församling 2 mil ofvan[-]för Haparanda, hvarest han äfven läser mina Concepter af hvilka han redan Copierat 50. Det är vid sådana tillfål[-]len icke ovanligt, att qvinnorna falla talaren eller föreläsaren om halsen, och sådant händer icke allenast Raattamaa[,] Grape, Erik andersson och Isak kangas, när de hålla Scholor[,] Utan äfven jag blir föremål för qvinnornas stundom äfven Männernas omfamningar; Men jag har icke kunnat förmärka att dessa kärleks betygelser icke varit af "ren andelig Natur". Jag kommer härvid ihåg Dr Sandens rapport till Landshöfdinge Embetet angående Prediko sjukan i Småland 1843, äfvensom Doctor Bergs Läkarens i Stora Barnhu[-]set rec[e]pt till den grubblande mamsell Amalia Lundberg. Angående ett dylikt måls afgörande vid Härads Rätten i Neder Calix, hvarest en piga var anklagad för Kyrko[-]förargelse, emedan hon efter Nattvardens åtnjutande hoppat och dansat i Choret i Neder Calix kyrka, och der[-]vid haft

högljudda rörelser. Domaren (icke den förutnämnda) afgjorde målet Utan att hafva inhämtat Läkarens omdöme. Denna piga har genom Mag. Sparrman eller Mustaparta, vädjat till Hof Rätten och ofvan nämde Magister Carl Henrik Bergman, har bifogat ett slags betyg, hvori han på grund af hvad han under sin tjenst[-]göring i Öfver Torneå erfarit, gifver rörelserna en ren andelig bevekelsegrund; Magister Bergman är nu Adjunkt i Finska Församl. i Stockholm. Han har kommit de väckta på Torneå Elf Närmast i erfarenheter, men är beherrskad af Egenrättfärdighet, så att han icke kan komma till Trons frimodighet och Munsens bekännelse, Ty när han var på besök i Pajala 1856¹, försökte jag leda honom in i Guds Skattkammare: dervid kom han i rörelse, men bad mig enträget, att jag icke måtte tvinga honom att tro! Och på samma punkt stod han ännu i September 1858, när jag träffade honom i Stockholm, För varningen, att De väckta i Norden böra "vakta för sinom egnom anda" får jag betyga min tacksägelse. M. H. Broder torde troligen hafva hört talas om Professor Ödmans Aftonsång i Delsbo (Helsingl.) Han predikade der i sina yngre år; Men der funnos Läsare hvilka en söndag anmodade Ödmann, att infinna sig i en bondgård, på efter[-]middagen, för att förklara sin i kyrkan hållna predikan[.] Ödmann lofvade komma, men han viste, att Prosten i Församlingen var gramse² på Läsarena: derföre dröjde Ödmann till kl. 6 på aftonen; i förmodan, att Läsarena skulle under tiden gå hem[.] För att icke blifva ljugare, gick han kl. 6. till den anvista gården och fann omkring 59 Personer samlade. Han måste då taga fram sitt Concept, och Läsare öpp sin predikan. Under läsningen ville <side3> Läsarena, att han skulle förklara ett och annat ställe i sin predikan, hvilket och skedde. Sedan predikan var läsen³, anmodades han att hålla afton bön, hvilket och skeddde. Efter Bönens slut, började en qvinna få "spasmer" såsom Ödmann sjelf har Utryckt sig uti sina anteckningar. Då blef Ödmann förskräckt, och ropade på vatten; men de förståndigare Läsarena bådo honom vara lugn, och sade att, qvinnan hade "Andans drifter", och att hon skulle lämnas i fred. När man med essa fenomen för ögonen vill på Läsarena tillämpa språket: "vakter eder för eder egen anda," såsom Ödmann gjorde vid detta tillfälle, Monne man då icke snart kunna falla i samma villfarelse, som Biskop Martensen, hvilken i Moralfilosofins System påstår, att Anden är viljans organ," hvilket är en stor bock i metafysiken. Det förhåller sig tvärt om, att viljan är andens organ[.] det må nu vara "egen ande" eller en annan ande: och således kunna icke dessa andeliga rörelser vara sjelfgjorda; och län[-]gre än till sjelfbestämnings principen bör prediken [predikan] icke sträcka sig. För att pröfva om andarne äro af Gudi" dertill fordras en större insikt i andeläran. Jag har ett utdrag af Svedenborgs andelära (tryckt af Zach. Hæggström 1858), hvarav Jag inhämtat att Svedenborg icke såsom utgifvaren påstår, blifvit bedragen i metafysiskt hänseende, det vill säga,

¹ Bäcksbäcka 1946 anger året: 1857. På originalet står det dock tydligt 1856.

² gramse: förargad, förbittrad, förtretad

³ Ordet korrigerats enligt Bäcksbäcka 1946.

att han icke i sjelfva verket haft några andesyner, utan att allt hvad han sett varit foster af inbillningen. Det förhåller sig platt intet på det viset. Svedenborg har verkligen sett andarne, hvilka ty värr äro "Legio" i menniskan; men förmågan att pröfva Andarne, har Svedenborg icke haft, och derutinnan har han blifvit bedragen af sådana andar, som kunna omskapa sig till ljusens Englar. Och derföre har Svedenborgs lära i afseende på Försoningsverket blifvit en "falsk Lära" Ty försoningen är en hemlighet "den och E[n]glomen lyster se." Vi kunna ingen Uplysning få af Englarne i läran om Försoningen. "Om en Engel af Himme[-]len predikade ett annat Evangelium, han vare förbannad." säger Paulus. Detta om rörelserna.

I afseende på Scholhuset i Muonio, hvarom jag torde hafva näm[n]t i Mitt förra bref, skrifver Magister Bergman, att Hof Rätten har infordrat vederbörande Måls Egarens vidare förklaring; De väckta, husförhörslaget Muonio, hörande till Pajala Församling, men boende 6 till 12 mil från Pajala kyrka, hade på eget bevåg byggt ett Samlingsrum hvartill byggnads materialier voro hämtade från krono allmänning, men utan föregående tillstånd af Landshöfdinge Embetet, emedan man icke kunde förmoda, att sådant kunde blifva föremål för åtal då fråga var om ett allmänt ändamål. Men en Landthandlande hvilkens indrägtiga brennvins handel lidit afbräck genom väckelsen, angaf Saken för Kronobetjeningen, hvilken således stämde husförhörs Laget för denna skogs åverkan och 3 stycken, som infunnit sig som svarande, fälldes till tredu[b-]bel plikt. Sålunda nemligen, att om endas[t] <sida4> en infunnit sig som svarande, hade plikten blifvit Enkel[.] Krono åklagaren har medgifvit, att Timbret bestått af en oduglig fjell Tall, hvaraf Kronan ingen vinst kunnat få[.] Detta mål likasom det andra om rörelserna, betraktas trol. båda såsom rent juridiska. Men frågan om Raattamaas Missions verksamhet betraktas trol. såsom Ecclesiastiska. Kungl. Majt har medelst skrifvelse till Consistorium i Hernösand förklarat, att 18 stycken Lappbarn, som skola underhållas och undervisas på Statens bekostnad, må förenas med Missions Scholan i Torneå Lappmark. Men Nu har Missions Scholan aldrig kommit under Missions Sällskapets beskydd; Och det kommer nu endast derpå an, om det Kongl. Sanctionerade Missjons Sällskapet vågar taga oss under sina bingars Skugga; Jag har i detta afseende icke fått Något Svar af Dr Fjellstedt; derföre vore min enträgna anhållan, att M. H. Broder ville använda sitt inflytande på dem som Magtena hafva i det Ku[n]gl. Missjons Sällska[-]pet, att de måtte taga Missions Scholan i Torneå Lappmark under sitt beskydd. Missjons Sällskapet eger magt att tillsätta Katecheter i Missions Scholan; val af katechet kommer då icke att bero af en Visitator. Raattamaas Missjons verksamhet behöfver då icke bero af de Lappbarn som underhållas af Staten. 540 Rdr Riksmünt, äro en gång för alla bestämda af Staten för detta Andamål [Ändamål]; men denna summa räcker icke till för barnens underhåll, mycket mindre för deras undervisning; Och derföre har vår Missions Schola Alltid till en stor del berott af Församlingarnes frivilliga gåfvor. Vi hafva ännu medel för

Raattamas Schola; Men för detta v. Missionären C. J. Grape, som är både Finska och Svänska språket mäktig, hafva vi inga medel. Han har före sin väckelse varit vidlyftig, men är nu en stadgad Christen, har ypperliga undervisningsgåfvor, har ofta blifvit använd i vår Missjons Shola. Det vore meningen att han kunde hålla Schola till en början i Björkfors, en stor Egendom i Neder Calix, tillhörig Gross Handlaren Bergman Olsson, med både finska och svenska underhafvande[.] Björkfors är beläget 2 mil från Neder Calix kyrka inåt landet, och ligger så till, att folk från Omkring liggande Församlingar kunna komma dit. Jag tror, att Grape vore den, som bäst kunde motverka separatismen, hvilken börjar taga öfverhand i Neder Calix Församling. Om M. H. Broder hade några Medel, att disponera för detta ändamål, vore det synnerligen önskvärdt. Om C. J. Grape finge hålla Schola i Björkfors, en par vinter månader, skulle mycket godt kunna uträttas genom honom. Jag tror att Bergman Olsson icke skulle vara emot saken. Men jag borde få veta snart, om saken kan gå för sig på det jag må kunna underrätta Grape, att han må kunna ställa sina Affärer derefter. Med anhållan om M. H. Broders åtanka och förböner, framhårdar med Högaktning. en ringa medarbetare i vingården.

L. L. Læstadius.